

KÖZÉRDÉK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelenik hetenkint kétszer; csütörtökön és vasárnap reggel.

Előfizetés
 egész évre - - - 12 korona.
 fél évre - - - 6 "
 negyed évre - - 3 "
 Egyes szám ára 12 fillér.

Hirdetéseket és előfizetéseket elfogad FÖLDES EDE
 könyvkereskedő, a kinél a lap kiadóhivatala van.

Hirdetés ára centiméterenként 6 fill. Többesbűri hirdetés árkedvezményben részesül.
 Nyiltér sora 40 fillér.

Budapesti hirdetések kizárólagos felvétele
 milliméter-árszabás szerint a
 Leopold Gyula
 Vidéki Lapok Központi Hirdetési Osztályába
 Budapest, VII., Erzsébet-körút 41. sz. 11

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Szövetségének közgyűlése.

Nagy ünnepe, feledhetetlen emlékü ünnepnapja volt városunknak f. hó 26-án. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Szövetsége tartotta nálunk évi rendes közgyűlését. Ezen előkelő s az egész országra kiterjedő díszes testületnek nálunk való megjelenése nagy megtisztelés volt városunk közönségére. Ezen megtisztelés felett való örömünk ünnepi hangulatot keltett városzerte. Illusztris vendégeinket nemcsak a fogadó-bizottság, nemcsak egyes testületek hivatalos képviselői fogadták, hanem örömmel és lelkesen, lobogó díszrel, kivilágítással, díszkapuval, zenével, vendégszeretettel, tüntetéssel üdvözölte városunk egész közönsége.

Enyed város méltó volt hagyományaihoz, méltó volt azon fontos pozícióhoz, melyet Alsó-Fehér vármegyében s egész hazarészünkben elfogal.

De mégis ezt a napot nem a mi vendéglátásunk és örömünk tette igazán ünneppé; hanem azzá tette az a nagyszabású beszéd, melylyel Wlassics Gyula elnök a közgyűlést megnyitotta. Tele van ez a beszéd történelmi okulással, az erdélyi nemzeti fejedelemség kulturális szerepe iránt való hódolattal; tele van a magyar nemzeti feladatok és eszközök körül államférfiai bölcseséggel; de egyszersmind az igazság erejétől duzzadó magyar önértéssel és lelkesedéssel. Örök emlékezetre méltók azok a szavak, melyeket a pártpolitikai utvesztők és érdekek veszedelmeire is czélozva, a magyar kultúra munkájában való egyetértő munkásságra hívta fel a közönséget; s a szintiszta igazság megkapó erejével hatottak azok a szavak, melyeket a nemzeti kérdéstről mondott. Köszönet és hála azért, hogy ezt a fényes beszédet elmondotta; kétszeres köszönet, hogy éppen nálunk mondotta el.

A közgyűlésen előkelő közönség jelent meg, amely zsufozásig megtöltötte a termet. A vármegye képviseletében Kemény Árpád báró főispán, Bánffy Kázmír báró alispán, Incedy Joksman Ödön dr. vármegyei főjegyző, a város képviseletében Varró László dr. polgármester, a Bethlen-kollegium részéről Lázár István rektor, a kollegium egész tanári karával és tanulóifjúságával jelent meg a közgyűlésen. A miniszteriumok képviseletében ott voltak a vallás- és közoktatásügyi miniszterium részéről Szász Károly min. osztálytanácsos, a belügyminiszterium részéről Andriiska Antal dr. osztálytanácsos, a honvédelmi miniszterium részéről Péterffy Lajos min. tanácsos és a földmívelésügyi miniszterium részéről Kócs Mihály miniszteri titkár. Ott voltak továbbá az Erdélyi Történelmi Társulat részéről Eszterhazy Kálmán gróf,

a Hunyadmegyei Régészeti Társulat részéről Fay Bela kamarás és azonkívül még számosan. Távoimaradását kimentette Fraknói Vilmos püspök és üdvözölő sürgönyt küldtek a szövetségnek Molnar Viktor államtitkár és Berzeviczy Albert, az akadémia elnöke.

A elnöki emelvényen Wlassics Gyula foglalt helyet, mellette Mihalik József királyi tanácsos, országos felügyelő és előadó és Gulyás Pál dr. ülték.

Általános figyelem közbe nyitotta meg a közgyűlést Wlassics Gyula elnök a következő nagy tetszéssel és lelkesedéssel fogadott beszéddel:

Szerettem volna, ha minden erdélyi honfitársunk tanuja annak a lelkesedésnek, melylyel a Múzeumok és Könyvtárak Országos Szövetségének Szombathelyen tartott közgyűlése annyi megtisztelő felhívás közül Nagyenyed városának meghívását fogadta. Ennek a csaknem enthusiasmusig emelkedő örömnök, melylyel Szövetségünk a mai ülés helyét elhatározta, tiszteletreméltó lelektani okai nyilvánvalók. Mindenekelőtt az anyaország szívének megdobbanása, szeretetének és ragaszkodásának megnyilatkozása volt az a „partes ultrasylvanae“ iránt.

Erdély multjának kegyeletes megbecsülése, jelenének a magyarság önfentartása jegyében álló küzdelmes munkája iránt érzett elismerés és a jövő elmaradhatatlan sikere iránt táplált törhetlen bizalom összhangja nyilatkozott meg abban a tapsiharban, mely azt az elnöki kijelentésemet kísérte, hogy jövő évben erdélyi testvéreink között tartjuk meg közgyűlésünket.

Ezek a lelektani okok nyújtják felem ez alkalommal beszédem tartalmának fonaldt is. Ezek indítanak engem arra, hogy a „Partes ultrasylvanae“ multjának emlékein keresztül keressenem beszédem tartalmát. Ezek az emlékek különben is a magyar történelem legragyogóbb lapjai. Ezek megtanítanak minket arra, hogy egységünkben kell erőnköt és hatalmunkat keresni, de megtanítanak arra is, hogy a magyar politika, közművelődés és társadalom nemzeti jellegének nyomait hosszú időközönként csak Erdély történelmében találjuk.

I. A közjogi egység Erdély és az anyaország között már a honfoglaláskor keletkezett. Régi jogforrásaink nem „Regnum“-ról, de „erdőtuli“ országrészről: „Partes transylvanae“ beszélnek. Ebben a közjogi egységben alapították őseink a ma már ezredeves alkotmányos magyar államot. Ebben az egységben vették fel a keresztény hitet. Ebből az egységből emelkedik ki a magyar királyság. Ebben az egységben csatlakoztak a nyugoti műveltséghez. Ebben az egységben fejlesztették ki a közsabadságok iránt táplált ősi nemzeti érzéket. Kifejlesztették úgy, hogy a királyi hatalom nem zárta ki a népnek a főhatalomban való megmaradását. Ellenkezőleg — királyi méltóság és hatalom a nép főhatalmával a szentkorona jogrendszerében olvadt össze. Ez a közjogi kapocs a magyar szuverén államélet főtényezője. Ebben nyilvánul nemcsak az igazi magyar alkotmányosság, de a magyar fajnak ugy honalapító, mint honfentartó képessége is. Ez a kapocs élt akkor is, midőn az ezer év küzdelmes történeteiben sokszor kegyetlenül földarabol-

tak a szentkorona területet. Nem vesztette erejét akkor sem, midőn Erdély önálló fejedelemség volt.

Erdélynek nemcsak a honalapításban, de az egységes magyar birodalomnak a fentartásában is kijutott a kiváló történelmi hivatás. Belső és küllellenség ellen nagyon korán kellett megtanulnia Erdély magyarságának az önvédelem nagy harcát. Az Anjouk alatt már folyton haborgatták a moldvai és havasalföldi vajdaságok. Az erdélyi részekbe beözönlött és letelepedett oláhság buzgón támogatta a szomszéd vajdák betöréseit.

A törökök elleni harcban Erdélynek hervadhatatlan dicsőségere szolgál, hogy Erdély adta a törökök elleni küzdelem legnagyobb hőseit nemcsak Magyarországnak, de az egész kereszténységnek. A déli határ védelmét Hunyadi János vezette és itt a megye területén győzi le a törököt abban a nagy harcviselésben, melynek koronája a nándorfehérvári diadal volt.

A mohácsi vész után a nagy anyaország kétségbeesett helyzetbe jut. Csak Erdély áll szilárdan és önálló fejedelemsége rövid idő múlva bevonul a történelembe.

Megható és fölemelő jelenség, hogy a szent István koronájában rejlő összeforrasztó erő nemcsak a török hódoltság alatt álló vidékeken élt, nemcsak akkor érezte közzjogi hatását, midőn abszolút kormányrendszerek szettörték a magyar szent korona területi épségét, de az önállóvá vált erdélyi fejedelemség sem szakadt el soha egészen szent István koronájától.

Báthory István fejedelem a fejedelemségnek a magyar koronához tartozását elismeri és hűséget fogad a magyar királynak. Bocskay István, az Achmed török szultán által küldötte koronát visszautasítja. A XVII. század nagy államférfia, Bethlen Gábor, kit a beszercebányai országgyűlésen magyar királlyá választottak, ha a királyi címet nem is utasította vissza, de már magát megkoronáztatni nem engedte.

Egyhangulag állapítják meg a történetírók, hogy az önálló fejedelemség idején Erdély függetlenségének kölcsönhatása az anyaországra épen ebben az időszakban nyilatkozott meg legerélyesebben. Összeköttetései az anyaországgal ebben az időben voltak legmelegebbek. Ne feledjük el azt sem, hogy Erdély, mely a vallásszabadság hazája, mely a szabadságot vívott harcainak legfényesebbjeinek nevével van összeforva, fölvilágosodottságban és vallási türelemben Európa sok államát messze megelőzte. A XVI. századi erdélyi országgyűlések sorba iktatták a bevett vallásfelekezetek közé a lutheránusokat, a kálvinistákat és unitáriusokat és ennek a vallásszabadságnak éltető sugarai nem törtek meg a Királyhágó bércein, de átvilágítottak az anyaországban szorongatott protestantizmusra is.

Ne feledjük, hogy Bocskay István a tiszai vármegyékben bontotta ki a harci zászlót s a magyarországi protestánsok sereglettek legelőször táborába. Ne feledjük, hogy a nagy fejedelem a bécsi békekötésben a magyarországi politikai és vallási szabadság biztosítékairól gondoskodott.

Az erdélyi fejedelemség igazi politikája, amelynek Martinuzzi nagy államférfiai és diplomáciai talentuma volt a legfényesebb

képviselője, miúgy az volt, hogy a magyar nemzetet a megsemmisüléstől megóvja. Fráter György előtt az lebegett, hogy a keresztény Magyarországgal Erdély egyesüljön és ezért kereste a Habsburg-királyok szövetségét. Így gondolta a török hódoltság területét is megmenteni. Bocskay István politikájának is a vezérgondolata mindig a Magyarországhoz való csatlakozás volt. A feladatuk magaslátán álló erdélyi fejedelmek nemcsak Erdély fejedelmének tekintették magukat, de az elnyomás ellen küzdő magyarországi testvérek vezéreinek is.

Bethlen Gábor szilárd követője volt Bocskay István politikájának. A magyar felkelés zászlaját ő is Magyarországon bontja ki. A bécsi békekötés vívmányaihoz megszerzi a XVII. század három nagy történeti jelentőségű békekötését. Bethlen Gábor előtt is folyton az a cél lebegett, hogy a török hódoltság alól felszabadítva a magyar országrészeket, a felszabadított Magyarországgal egyesítse. És vajjon I. Rakóczy György idejében az 1645-iki linzi békekötés nem-e Erdély és Magyarország egyesült erővel folytatott küzdelmének az eredménye?

Nyilvánvaló tények bizonyítják, hogy az önálló fejedelemség idejében éppen a nagy erdélyi fejedelmek alatt a legbensőbb kapcsolat és kölcsönhatás állott fenn az anyaországgal.

II. Mikor azután Erdély csak fejedelemség volt, de önálló fejedelme nem volt, midőn a bécsi udvari politika csak eszköznek tekintette központosító és germanizáló céljai megvalósítására, akkor a magyarországi felkelő rendek voltak azok, kik követelték az önálló fejedelemség visszaállítását. Egyenesen a magyar szabadság biztosítékát látták ebben a bécsi udvari politika ellen.

A bécsi udvari politika azt hitte, hogy midőn Erdélynek a nagy fejedelemség címét adják: Erdély kibekítése tetőpontra jutott. Zsibbasztó álomkország vett ugyan erőt a lelkeken ebben a században az erdélyi bércek között, de mint mindenütt a világon, az irodalom örökdió a nemzet igaz érdekei fölött és a nagy átalakulások rugóit az írók és tudósok kezdetben gyakran lenézték, félremagyarázták vagy félreismert munkásságában kell keresnünk, úgy itt is néhány író melegen a régi idők kapcsolatát.

Kitört a Hóra-világ a maga egész borzalmával; a zsarnokság elviselhetetlensége erőt vett a lelkeken a Királyhágón innen is, túl is, de a sivár helyzetből kibontakozik az unió eszméje és kezd lelkesíteni. Az 1790. december 12-ikére egybehívott rendek sürgetik az uniót Magyarországgal. Többé ezt az eszmét megölni nem lehetett.

A nemzeti irodalom és tudomány férfiai izgattak szünet nélkül. Erdély közelete azonban nehezen mozdult ki zsibbasztó álmából. Magyarországon nagy Széchenyinek buzgó munkájára megmozdul minden. Erdélyben Kemény Dénes elkeseredetten távozik az 1846-iki országgyűlésről és maga a fiatal Wesselényi Miklós arra a meggyőződésre jut, hogy az erdélyi törvényhozás a maga összetételében nem alkalmas azoknak a nagy reformfeladatoknak a megoldására, melyek Magyarországon rohamosan haladnak a siker felé.

Szépen mondja egy magyar író: „Wesselényi Miklós mint egy óriási áthág a bércek választófalán és lábát Magyarországra és Erdély földjén veti meg. Élő megtestesülése a két ország politikai uniójának s mint a magyar, mint az erdélyi országgyűléseken ostromolja a rendi elzárkózottságot, döngeti a hatalom kapuit és küzd eszméi diadaláért.”

A harminczas, sőt a negyvenes évek erdélyi országgyűlései, melyek visszautasítottak minden reformot, az unió eszméje is hideg fogadtatásban részesült. Ekkor ismét Magyarország karolja fel az erdélyi nagy érdekeket és 1848-ban ismét törvénybe foglalja az uniót és nemsokára a kolozsvárra hirdetett országgyűlés második ülésében felhangzott az unió kiáltása oly lelkesedéssel, — hogy mint a jelenlevők beszéltek — szinte megreszkettette a falakat.

Wesselényi ezzel végezte beszédét: „Még egyszer csak azt kívánom, hogy örökké éljen az unió!”

A fogarasi püspök az utcára ment nemzeti lobogóval és lelkes beszéd kíséretében áldta meg az uniót.

Kitört a szabadságharc. Bekövetkezett az abszolutizmus sötétsége, de az unió az alkotmány helyreállítása után megerősítve nemcsak a törvényekben, de ma már tettekben — és ami a legfőbb — kiirthatatlanul él a lelkekben és a szívekben is.

Most már egész Magyarországnak kötelessége gondoskodni, hogy hazájának ez a sokkal hányatott, sok zaklatást, vészkes küzdelmeket ért szép része az unió jegyében felvirágozzék — és fel legyen vértézve minden fegyverrel, melynek a jelen korban a pálya diadalmas küzdelmeire alkalmasak. Ebből az egyesülésből az erdélyi magyarság értékeinek folyton emelkednie, izmosodnia kell.

III. Valamint az erdőntuli részeknek századok folyamán történelmi hivatása volt védeni Szent-István koronája területének integritását, úgy kell védenie a magyarságnak ma és a jövőben is az eszményekben és törekvésekben egységes magyar kultúra integritását.

A népnek a XX. század igazi nagy harczeit szellemi téren vivják meg. Minél több téren és minél több irányban tud magának az egységes magyar kultúra elismerést és tekintélyt szerezni, annál könnyebben érvényesülhetünk a népek politikai és gazdasági küzdelmében. Az erdélyrészi magyarság a legnehezebb viszonyok között is mindig kivette a részét az értelmi munkából. Nemcsak politikai, de kulturtörténetét is fényes lapok töltik be. Hagyományok ereje, a mult gyökerei fonják körül kulturéletét.

Törvényhozásában már a XVI. században érvényesült a magyar nyelv. Az Approbaták és a Compilaták latinnal tarkított magyar nyelvére mondják az erdélyi törvények legutóbbi tudós kiadói, hogy az erdélyi törvényeknek a nyelve volt a leghatalmasabb tényező, mely a két különvált ország lakosságában a nemzeti együtartozás érzetét ebben tartá és mindinkább erősíté. Az erdélyi fejedelmek udvarában Mátyás korának szelleme és művészi élete éledt fel.

Jelentékeny tudományos kollégiumai, mint a Bethlen Gábor által alapított gyulafehérvári, később a nagyenyedi, a kolozsvári, a marosvásárhelyi és udvarhelyi kollégiumok; könyvnyomtató műhelyei, mint a Honterus-féle Brassóban, a Heltai Gáspár-féle Kolozsvárott, a Bethlen Elek nyomdája Keresden, a Tótfalusi Kiss Miklós nyomdája Kolozsvárott, dicsőségét hirdetik az erdélyi magyarság kulturéletének.

Gazdag irodalmából csak néhány nevet említek fel. Apáczai Cseri Jánosról feljegyzik az irodalomtörténet, hogy öt évvel Descartes halála után, ismerteti ő már nálunk az új filozófiát, midőn még sem Olasz, sem Angolország nem hallott a korszakos gondolatokról. Magyarul szólaltatja meg Ramust és Arneriuszt, Regiuszt és Compernicust, Schnelliust és Scriboniuszt, a tudomány minden ágát nemzeti nyelven oly időben, mikor hasonló vállalkozásra még a németek sem merészkednek.

Bod Péter Ráday Gedeonhoz írt 1756 szeptember 26-iki levelében említi fel először a magyar tudós-társaság felállításának szükségét. Nehány évvel később „Az Isten vitézkedő anyaszentegyházának története” előszavában a „nyelv ékesgetésére” magyar tudós-társaság felállítását indítványozza. Benkő József a növénytan nomenclaturában szerzett nagy érdemeket, de a történeti kutatók nyomozásában is a uttörés dicsősége illeti meg.

A világhírű legnagyobb magyar matematikus, Bolyai Farkas, a marosvásárhelyi kollégium szerény matematikai, fizikai és kémiai tanszékén 47 évig tanított és fiának, Bolyai Jánosnak is világhírűvé vált irodalmi munkássága.

Elmondhatjuk, hogy Erdély általában a nyugati kultúrával, tudósai érintkezései és különösen a protestánsoknál divatos külföldi iskolázatás útján a legteljesebb összeköttetésben állott.

Bod Péter életirója feljegyezte, hogy legnagyobb művének, a „Historia Hungarorum ecclesiastica” első három könyvét Ajtai

Mihály enyedi hittanár küldte már ki a leydeni egyetem híres tanárához, Honert Jánoshoz. Száz év múlva 1884-ben Rauwenhoff leydeni tanár adta ki és ennek halála után Prins hittanár fejezte be a II. és III. kötet kiadását, Benkő Ferenczet a jeuai természettudományi társulat tagjává választja, Benkő Józsefnek egyik művét a harlemi tudós társaság hollandi nyelvre fordítja.

Az a diplomáciai összeköttetés, mely az erdélyi fejedelmek palotájából a nyugaton Londonig, Párisig, Stockholmig terjed ki, nemcsak a nagy politikát szolgálta, de a nagy európai kulturközösségnek is a közvetítőjévé válik. Bethlen Gábor, ki a minő nagyszabású államférfiu tehetséggel, ép oly rendkívüli tudományos ismeretekkel is bírt, de korának legkiválóbb államférfiaival és tudósaival is levelezésben állott.

A magyar kulturértékek gyarapítása az erdőntuli részek fiainál sohasem szünetelt. Ha igaz az, hogy egy nemzet értelmi kincse egyesek értékeinek összessége, úgy büszkén mutathatunk arra a kiváló osztályrészre, mely a magyar művelődés történetében Erdély fiainak Mikes Kelemennek, a Bethleneknek, a Telekieseknek, Szilágyiaknak, Josika Miklósnak és még igen soknak jut. A világhírű ázsiai utazó, Kőrösi Csoma Sándor, a nagyelméjű publicista és a legmélyebben szantó regényíró, br. Kemény Zsigmond, az ország első kritikai talentuma, Gyulai Pál, a nagy encyklopedista, Brassai Samuel, a Szász Károlyok valódi irodalmi családjának dicsősége Erdélyre vetik fenyűket.

Művelődési intézményeik a Mikó Imre gróf buzgólkodására alakult „Erdélyi Múzeum-egyesület”, az Erdélyi Irodalmi Kör történelmi, régészeti és természettudományi egyesületei, több nagy könyvtár, az erdélyrészi magyar közművelődési és egyéb egyesületek, de mindenekfölött a kolozsvári egyetem, a magyar nemzeti kultúra hatalmas erősségei. Ezek egyuttal a magyarság kulturai fölényének védőbástyái.

IV. Hiábavaló rémképfestés, vagy legtöbbször rosszakaratu ráfogás az a pesszimiztikus világnézet, mely azt hirdeti, hogy a magyarság kulturájában nincsen hódító erő és a magyar fajban nincsen beolvastóképesség. A történelem adatai mást igazolnak. Nagyon csekély számu nép volt a tiszta fajmagyar, mely a honfoglalást vezette és teljesítette. Alig van népfaj, mely az államalkotó és államfentartó erő anyai energiájával rendelkezék. mint a magyar. Hatalmas népfajok pusztultak ki e területről és mi ezeréves állam vagyunk. Csak hogy igen gyakran felcsigázzuk a követelményeket, és a lehetlenség területén akarjuk a lehetőt. Az az irányzat egész közeletünkön végigvonul, hogy a lehetlenségek hirdetésében látjuk a hősiesség batorságát és igaz hazafiságot, — ellenben a lehetőségeket a gyáva megalkuvás porondjára toljuk. Pedig már nagy epikusunk, Arany János is Toldijában felkiált: „Csak a lehetlent lehetne lehetni!” A fokozatos fejlődést nem szeretjük észrevenni és értékelni. Egyes jelenségeket is hamar általánosítunk. Egy község vagy vidék baját, ahelyett, hogy ott a helyszínen rögtön segítenék, nem egyszer országos csapásként hirdetjük és az országos eszközök között elvesz a helyi baj orvosszere. Általában az eszközök és elérhető célok aranyosságának megítélésében elvesztjük a szemmértéket. Kis eszközt nagy célhoz fűzünk. Kis célt nagy hangzású eszközzel munkálunk.

Igen érdekes eszmecsere volt nemrégén egyik tudományos egyesületünkben a magyar faj beolvastóképességéről. Igazán jelentékeny történelmi, néprajzi, társadalomtani ervekkel küzdöttek az eltérő feltevések. Nem az én feladatom, hogy e helyütt ebben a sok tekintetben ellentétes eredményre jutott vitában részt vegyek. Csak arra mutatok rá, hogy e várost, hol ma gyűlésünket tartjuk, a XIII. században nem magyarok alapították és ma ez minden ízében magyar. Csak arra mutatok rá, hogy a mult század közepén e megye területén a magyarság nagy részét legyilkolták, mégis, ha az 1720-ból származó összeírást olvassuk, akkor a mai Alsó-Fehér megye területén alig lakott több 6—7000 magyarnál, holott ma 36 ezer ma-

gyar lakik. Csak arra mutatok rá, hogy a magyarság az utolsó száz év alatt itt a Királyhágón tul megkétszereződött és különösen a városok magyarsága hatalmasan megerősödött. A 33 gimnázium és reáliskola közül 22 gimnázium és három reáliskola magyar tannyelvű, a 10,000 középiskolai tanulóból 6200 magyar. míg a német 1600 és az oláh 2200. A 24 éven felüli férfilakosságból a magyarok között 80 százaléka tud írni és olvasni, holott az oláhok között 25 százalék.

Nem ezért beszélek így, hogy vermes remények ábrándjait ringassam, csak az késett erre, hogy a csüggedes zibbasztó fekete látásától óvjak és így akarva nem akarva, a magyarság önfentartásának e küzdelmes területén beszédem végén mégis eljutottam a *nemzetiségi kérdéshez*, melyről, fájdalom, nálunk a kelletlenül többet beszélünk. A szó ereje ezen a területen nem sokat használ. Ma már nem történnek oly csodák, hogy a jerichói falak a trombitáktól összedőljenek. Nagy bajunk nekünk, hogy *ugy a kultúra, mint a politika terén is a jerichói trombitákat igen nagyra becsüljük.*

A nemzetiségi politikának nálunk sok apostola van. Sok elméleti rendszer küzd egymással. Én még e szót sem szeretem, hogy nemzetiségi politika. Én a magyar állam területén csak *magyar állami és nemzeti politikát ismerek.*

Ez a politika azonban egyetlen tételt vagy elméletet sem tehet magáévá, melynek mozgató ereje a *nyers erőszak*. De viszont nem tűrhet el egyetlen elméletet, vagy tételt sem, mely a magyar *nemzet állam egysége, ennek magyar jellege ellen szított törekvésekből táplálkozik. Az irredentizmus nem nemzetiségi politika, de hazaárulás.* A hazaárulásra nem nemzeti vagy nemzetiségi politika, de a *büntetőtörvény sulya* a válasz.

Az a magyar földön lakó oláh, mely Romániával akar egyesülni; az a magyar földön lakó délszláv, mely délszláv állam alapítására törekszik; az a magyar földön lakó tótság, mely Ausztriából táplált csehtót egyesülés-célokra tör: az nem erdemel kíméletet, csak szigorú büntető-törvényeket és erős kezét.

Ellenben a magyar államiság alapján álló és a magyarsággal közös célok által összefort másnyelvű honfitársaink meggyőződhetek a multban és meggyőződhetnek a jövőben is, hogy a magyar faj a *legsabadelvűbb államalkotó faj*, melyet a világtörténelem felmutat.

A magyar faj mindig irtóztott az *erőszakos beolvasztó propagandáktól*. A durva erőszakoskodás eddig sem volt fegyverünk, ehhez ezentul sem nyulunk. Ellenben nyiltan hirdetjük, és ezt nincs okunk a világ előtt rejtegetni, hogy a magyar *törvényhozásnak, kormányának és társadalomnak kötelessége a magyar faj köznevelődési és gazdasági értékelését teljes erővel biztosítani.* Ennek *fontosabbja különben is mindig csak saját becsületes, kitartó munkánk lehet.* Nekünk arra kell törekednünk, hogy mi nemesebbek, erkölcsösebbek, tanultabbak, fegyelmizettebbek legyünk, mint bármely népfaj, mely a magyar földön él. Szellemi és gazdasági kulturánk nélkülözhetetlenségét kell elérnünk. A magyar nemzeti kulturának nem elmaradva, de párhuzamosan kell mozognia a nagy külföldi kulturák mellett. Itt van a magyar nemzeti politika sulypontja.

Ne áltassuk magunkat! Hamis illuziókból kijózanodva, a realpolitika mezejére kell lépünk, hol nincs másnak sulya és becsé, mint a *valódi erkölcsi, szellemi és gazdasági értékek.*

Nincs gondolkodó magyar politikus, ki ne helyezne sulyt hazánk népessége teljes belső összhangjára, a teljes kölcsönös megértésre, de nagy tévedés, ha *gyenge megalkuvásokkal és barátságkeresésekkel* akarjuk biztosítani a többi népfajok ragaszkodását. Ha majd a magyar faj kulturája és gazdasági ereje ennek a magyar földnek társadalmi egyensúlyában a *nélkülözhetetlenség értékének sulyát* jelenti — akkor a magyar állami lét minden belső veszedelmétől megszabadulunk. Nincs más okos magyar nemzeti politika, mint az, ha a magyarság gazdaságilag, kulturailag és

erkölcsileg minél kiválóbb legyen minden más, a hazánkban élő nemzetiségénél.

Mi csak ezzel a hódító erővel, a kiválóság, a minél nagyobb tökeletesség értékének kirtartó emelésével akarunk dolgozni és akarunk eredményt elérni. Ez a mi szövetségünk munkásságának is a vezérgondolata. Kis és nagy könyvtáraink, kis és nagy muzeumaink fölött mindenütt mint sarkcsillag ragyog e gondolat.

Ezért, uraim, félre az *üres politikai és kulturfrázisokkal, félre az áldáthosszal, a nagyhangu szavakkal!* De annál nagyobb kitartással hirdessük és apoljuk a *mindig több tudás, a mindig nemesebb erkölcs, a mindig több szorgalom, a mindig több férfias önértzet* erezeit. Ezekkel az erényekkel boldogulunk.

Minden jó magyar küzdelmében váljon sikeres tette nagy Széchenyiünk intő szava, ki midőn felkiált: „Mikép menthetjük meg fajunkat a bukástól és mikép emelkedhetünk nagy, hatalmas, dicső nemzetté? — azt válaszolja és azt hagyja végrendeletül népének: „Felsőbbség által, vagy sehogysem!” E felsőbbség áldásának jegyében nyitom meg a Muzeumok és Könyvtárak Országos Szövetségének mai közgyűlését.

A beszédet nagy lelkesedéssel fogadta, tapssal és feltűnő ovációval üdvözölte a közönség. Ennek lecsillapultával, *Lázár István* a kollégium rektora üdvözölte a vendégeket:

„Nagyméltóságú Elnök úr!

Igen tisztelt Szövetségi Közgyűlés!

A mi drága emlékü fejedelmünk zaklatott életében kevés pihenő napot engedhetett magának. De azt a keveset is, mint nagy elődje és mintaképe: Mátyás király, élvezettel s a műveltség mindenható erejébe vetett meggyőződéssel tudós emberek társaságában töltötte. Érdeklődésével buzdította őket; környezetének jó példát mutatott; és a tudomány szeretetét hitegette a nemes ifjuság lelkébe. Mindig ünnepe volt az ő udvarában, valahányszor a tudomány hirdetőit és hallgatóit maga köré gyűjtötte. S rövid uralkodása alatt bölcs előrelátással és bámulszón szívvisszággal első sorban arról gondoskodott, hogy a tudomány udvara örök időkre fennmaradjon. Ime a Bethlenek, Bánffyok, Mikó Imrék, Kemények, Zeykek, Telekies és Wesselényiek nemes kötelességérzettel és kegyelettel folytatják a tudomány-partolás örökségét. A kik a tudomány terjesztésére vállalkoztak, ha nem is lehetnek mindnyájan óriások, mint egy Basirius, egy Apáczai, egy Pápai Páriz Ferencz, Köteles Sámuel, Szász Károly és Zeyk Miklós: az alapító fejedelem nemzetépítő intenczióinak hűséges szolgálata ebben az intézetben 287 esztendőn keresztül soha sem szünetelt. És örökké él az ifjuság, mely épen ebben a teremben szokott hálát adni Istennek azért, hogy a nagyok közt a legnagyobbat adta nemzetének, egyházának és minékünk gondviselőképpen. Mikor felhangzik itt az ifjuság éneke: „Te benned bízunk elejétől fogva!” úgy érezzük, hogy köztünk van ő is és jóságos tekintettel néz reánk. Itt van az ő szelleme, az ő nagy szeretete a levegőben, fűben, fában, kövekben, a kenyérben, melylyel táplálkozunk, s a gyermek szemében, mikor szikrát vet a fejlődő értelem és a nemes eszmék iránt való lelkesedés. Él hát a Bethlen Gábor udvara s ezt a diszes testületet fogadhatják másutt nagyobb fénynyel, több és szebb ünneppel; de sehol sem érezheti magát annyira otthon, mint minálunk; és sehol sem fogadhatják szívesebben, mint hazarészünkben, mert sehol sem érzik mélyebben munkájuk nemzeti fontosságát s azt az égető szükségét, hogy ebben a munkában minden magyar ember lelkesen egyetértson. Ünnepe van ma is a Bethlen Gábor udvarában! Örömmel üdvözöljük azokat, a kik ezt az ünnepnapot nekünk megszerezték; köszönet nekik érte!

Annak az épületnek, melynek alapjait a nagy fejedelem rakosgatta, valóságos hangyaszorgalommal már az emeletét építi a Muzeumok és Könyvtárak Tanácsa és Főfelügyelősége. És így a nemes munkában munkatársak, szövetségesek. A fejedelem is szerette a népet s minden módon emelni igyekezett.

S míg egyfelől az európai diplomácia szálait nemcsak alaposan ismerte, hanem kezében is tartotta: bent az országban nem volt a kormányzatnak olyan ága, melyet népe érdekében meg nem javított; nem volt néposztály, melyet iskola, tanítók, könyvek segítségével művelni nem igyekezett; nem volt jog, a melyet tiszteletben nem tartott. Csak egyet nem ismert el jognak sohasem, hogy lehessen ezen ország határain belül akarki, a ki nem akar magyar lenni érületben, hűségben s a honpolgári kötelességek teljesítésében. A mit tett, mély államférfiúi belátással tette. S mikor munkájára visszatekintett és a jövőt megalapozva, előkészítve látta, gyengülő kézzel, de a bölcs nyugalomával, az öntudat biztosságával, hazaszeretetének és vallásos hitének megható közvetlenségével, az elhaló élet utolsó perczének prófétái világosságával vetette papírra bucsúszavait: „Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk? Senki sincsen bizonynyára, bizonynyára nincsen.” Örökségül hagyta reánk a dicsőséges magyar impériumot. Megtanított rá, hogy ennek az impériumnak legerősebb, legbiztosabb eszköze a magyar köznevelődés. A világosságnál nincs győzelmesebb erő a természetben.

A drága örökség jó kezekbe van letéve; hűségesen őrzik és kamatoztatják. A Muzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa és Főfelügyelősége fáradhatatlan buzgósággal, csendes de nagyszabású tevékenységet folytat. Kulturális gócpontokat, a nemzeti köznevelődés megannyi erős várát, teremt a vidéken; ezere menő népkönyvtárban és gazdasági könyvtárban terjeszti a hasznos ismereteket és a könyv, a tudás szeretetét; még a hajóra, még az idegen földre is elkíséri a kivándorlót, mint az őrangyal s folyton figyelmezteti, mint a lelkiismeret, hogy magyar voltáról soha el ne feledkezzék. A kultúra nemcsinó hatásában egyesíteni igyekeznek, minden különbség nélkül, minden magyar állampolgárt. Terjeszti a világosságot; felkutatja a sötétség rejtekeit; tanítja, hogy a tudatlanság a legnagyobb szolgátság, mert kiszolgáltatja az embert minden tévedésnek; tanítja, hogy a magyar jog nem tesz különbséget e föld gyermekei között, de jogot bárkinek is csak e föld hű szerető adhat; és emeli az embert, hogy minél lelkesebb és értékesebb legyen és minél nagyobb erőt fordíthasson nemzeti létünk és haladásunk szolgálatára. Valóban tisztelt közgyűlés! ez az egyetlen utja a magyar imperiumnak. S a ki ezen az uton haladva sikereket ér el, méltó reá, hogy a nemzet hálával emlegesse nevét s ő is önértzetesen és a győzelem biztosságával mondhassa el: „Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk? Senki sincsen bizonynyára, bizonynyára nincsen.”

A nemzeti haladás útját államférfiúi bölcseséggel, örök emlékezetre méltó gondolatokkal és elragadó hatással jelölte meg szeretett elnökünk ő nagyméltósága. Midőn örömmel üdvözölöm a tisztelt közgyűlést s köszönet mondok elöljáróságom nevében, hogy bennünket nagybecsű látogatásukkal megtisztelni szivesek voltak s midőn köszönetet mondok elnökünk ő nagyméltóságának azért a tanulságért és gyönyörűségért, melyet megnyitó beszédjével nekünk szerezni kegyes volt: egyszersmind tisztelettel indítványozom, hogy a megnyitó beszéd örök emlékezetre a közgyűlés jegyzőkönyvébe vételessék.

Ezután Mihálik József királyi tanácsos, országos felügyelő és előadó előterjesztette az országos felügyelőség és a tanács mult évi működéséről szóló jelentését, melyet valamint a zárószámadásokat is egyhangulag tudomásul vettek.

Ferenczy Zoltán, a Budapesti Tudományegyetemi Könyvtár igazgatója tartotta meg nagyértékű előadását a közkönyvtárak létesülésének szükségességéről. Indítványt terjesztett elő, hogy a Szövetség csináljon propagandát a közkönyvtárak létesítésére, bocsásson ki e célra füzeteket, melyekben felhívja a kérdés fontosságára a közügyelmet, intézzen felhívást a vármegyékhez, városokhoz, egyházakhoz magánosokhoz és általában az iskolafentartókhoz, továbbá magához a kormányhoz, hogy ezt a kérdést különösen most, mikor a választói jog kiterjesz-

tésének küszöbén állunk, teljes figyelmére méltassa és a műveltség általánossá tétele érdekében mielőbb kedvezően oldja meg.

Ezután a közgyűlés kiegészítette a szövetség tagjait újabb szakferfiakkal.

A megválasztottak nevében Kemény Árpád báró főispán mondott köszönetet.

Elhatározta a szövetség, hogy legközelebbi közgyűléset jövőre Szegeden tartja. Ezután Wlassics Gyula elnök köszönetet mondott Nagyenyed városnak és a Bethlen-kollégiumnak a szíves meghívásért és a pártatlanul meglehetősen fogadtatásért s ezzel a közgyűlést berekesztette. A közgyűlés után a szövetség tagjai és a megjelent vendégek megtekintették a Bethlen-kollégium rendkívül gazdag könyvtárát és muzeumát.

Délután 2 órákor bankett volt, melyen az első felköszöntőt Wlassics Gyula mondotta a királynak. Kemény Árpád báró Wlassics Gyula elnököt és a szövetség tagjait köszöntötte fel. Gáspár János kollégiumi főgondnok a miniszteriumok hivatalos kiküldötteire ültette poharát. Varró László dr. polgármester pedig a város vendégeit elvitte.

A szövetség tagjai délután fel hat órákor Gyulafehérvárra utaztak, ahol a város vendégei voltak. Este a vendégek tiszteletére bankett volt, másnap pedig a szövetség tagjai megtekintették a város nevezetességeit.

A jerichói trombiták.

Nemcsak a muzeumi, könyvtári ügyek iránt érdeklődő közönségnek, hanem minden magyar embernek meg kell hallani azt a magvas szöveget, amelyel vasárnap nyílt meg a nagyenyedi gyűlés. Mintha egy ország lelkiismerete szólalt volna meg, mikor Wlassics Gyula busz érzéssel megállapította:

„Igen gyakran felcsigázzuk a követelményeket és a lehetetlenség területén akarjuk a lehetőt. Az az irányzat egész közéletünkön végigvonul, hogy a lehetetlenségek hirdetésében látjuk a hősiesség batoritását és az igaz hazafiságot, — ellenben a lehetőségeket a gyáva megalkuvás porondjára toljuk.“

Wlassics Gyula, aki ezt a beszédet, mint a Muzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsának elnöke intézte lelkes hallgatóságához, régi politikus és kiváló sikerekben olyan pályát futott be, melyhez kevés van hasonló minálunk, ahol még oly szépen megfér egymás mellett a lusta tespedés és a cinikus stréberség. Wlassics Gyula a tehetség erejével és energiájával került fiatalon a kormányzó hatalomra, a tanári, a bírói székbe. Szavának súlya az évek arányával emelkedett s amikor leköszönt a miniszterségről, nagyobb volt a tekintélye pártjában és az ellenfeleinél, mint hosszú, küzdelmes kormányzása elején. Mily ritka tünémeny ez nálunk, a hol a politikai tekintélyek és a váltók lejárata egyforma biztonsággal lehet számítani!

Wlassics nem politizálni ment a nagyenyedi kulturünnepre, amint hogy ő vezető bírói polczra emelkedvén, felül is van a napi politika zeg-zugos ösvényein. De egy régi kipróbált jellemű és nagy tapasztalatu államférfi szava akkor kapja meg legjobban a lelkét az intézőknek és agítálóknak, a mikor őtöle magától talán legtávolabb van minden rábeszélés, minden ösztökélés szándéka. Ezért hisszük, hogy nemcsak kulturális szempontból marad jelentős a nagyenyedi megnyitó, hanem magának a politikától távol álló szónoknak akarata ellenére is mélyen be fog hatolni a köztudatba az a meggyőződés, hogy minálunk „a fokozatos fejlődést nem szeretik észrevenni és értékelni. Egyes jelenségeket is hamar általánosítunk. Egy község vagy vidék baját a helyett, hogy ott a helyszínén rögtön segítenénk, nem egyszer országos csapásként hirdetjük és az országos eszközök között elvessz a helyi baj orvosszere. Általában az eszközök és elérhető célok arányosságának megítélésében elveszítjük a szemmértéket. Kis eszközt nagy célhoz fűzünk. Kis célt nagy hangzású eszközzel munkálunk.“

„Nagy bajunk nekünk, hogy úgy a kultúra, mint a politika terén is a jerichói trombitákat igen nagyra becsüljük. Pedig ma már nem történnek oly csodák, hogy a jerichói falak a trombitától összedőljenek...“

Es itt könnyű dolga volt az illusztris szónoknak, aki elnöki székében szemben ült az ország számottevő tudós társaságainak képviselőivel, egy oly hallgatósággal, amely szinte muzeális igazságokat várt tőle: sub specie aeternitatis. Neki könnyű dolga volt, mondani, mert iziben áttérhetett a jerichói trombiták zajáról a magyar nyelv és nemzetiségi politika kulturális tekintetben oly fontos kérdéseire.

De nehezebben bírjuk mi megállni, hogy újjai ne mutassunk rá a trombitásokra, a tág tüdejű jerichói vitézekre, akik fujják, keservesen fujják éveken át a hangszerüket és es egyebet se csinálnak, mint azt fujják. Akiknek minden mindegy, akik célokat és eszközöket értékelni, fontolóra venni nem bírnak, de még a fáradságot is restellik érte. Minek is, mikor az ellenállás falai ledőlhetnek maguktól! Csak trombitálni kell nekik, buzgón várván a szent csodát.

Wlassics Gyula beszéde egyébként is érdekes volt. A törekvéseivel tisztában levő, hajthatatlan magyar kulturpolitikus, amilyenek őt megismertük tiszteendő közoktatási minisztersége idején, nem tagadta meg magát Enyeden sem. Az ő nemzeti politikájában nincs helye a nyers erőszaknak. De nem tűri el oly tételt sem, mely a magyar nemzeti állam egysége, ennek magyar jellege ellen szított törekvésekből táplálkozik.

Az irredentizmus — és ezt Erdély területén nem lehet eléggé hangoztatni — Wlassics szerint nem nemzetiségi politika, hanem hazaszerzés, melyre a büntető törvény súlya a válasz. Ellenben a magyar államiság alapján álló és a magyarsággal közös célok által összeforrt másnyelvű honfitársaink meggyőződhetek a multban és meggyőződhetnek a jövőben is, hogy a magyar faj a legszabadabb állammalkotó faj, melyet a világtörténelem felmutat.

Wlassics beszéde e világos és határozott tételével valósággal üdítően hat reánk. Hiszen igazán elkellene fásulnunk a ránkzudult teméntelen bajban és nemzeti visszavonásban, ha sivar közéletünkben nem hangzanék el hébekorba ilyen komoly, józan megnyilatkozása az igazi magyar kulturpolitikának. (Magyar Hírlap).

Vegyes hírek.

— **Thaly Kálmán meghalt.** A tudományos világ, a magyar történelemtudomány és a politikai élet együtt szenvedett veszteséget: Thaly Kálmán tudós történétíró, a függetlenségi párt oszlopos tagja meghalt. Vártaul érkezett halála híre, megdöbbentést keltett különösen politikai körökben, ahol éppen most a valóság helyzet nem kevesebb gondot okoz, mint 1904-ben, amikor Thaly Kálmán a képviselőházban egyetlen felszólalásával kibekitette a pártokat s amely tények emlékeire ermet verettek a „Harcok irójának — beke szerzőjének“ Thaly Kálmán hetven évét élt s az egész életét, munkássága minden idejét a nemzet javára szentelte.

— **Új tagok választása.** A szövetség, alapszabályzata és bevett szokás értelmében évenként új tagokkal egészítheti ki magát a közgyűlés színhelyének illetőleg vármegyének olyan férfiai közül, akiknek megválasztása vagy állásuknál vagy szaktudásuknál, vagy a multban szerzett érdemeiknél fogva az ügy érdekében áll. Ez alkalommal a következők választották meg a Szövetség tagjaival: I. Alsófehérvármegye részéről: br. Kemény Árpád főispán, br. Bánffy Kázmír alispán, Teleki Árvéd gróf, Nehéz János tanfelügyelő, Kiss Bálint történétíró, Inczédi Joksman Ödön dr. főjegyző, II. Nagyenyed városból: Csató János ornithologus ny. alispán, Varró László dr. polgármester, Fogarasi Albert mint a Szabad Lyceum elnöke és az orsz. ref. tanáregyl. erdélyi körének ügyvezető elnöke, történétíró, ny. rektor, Elekes Károly ny. tanár egykori múz. ór.

Szilágyi Farkas mint történétíró. III. A Bethlen-kollégium részéről: Gáspár János főgondnok, Lázár István rektor-professzor etnographus, Farnos Dezső dr. könyvtáros, Bodrogi János és Szilágyi Zoltán dr. múzeumőr tanárok, (E két utóbbiak neve amint bennünket Mihalik József orsz. felügyelő értesített, a felolvasás rendjén csak tévedésből maradt ki.) IV. Gyulafehérvárról: gr. Majláth Gusztáv r. kath. püspök, Novák Fereucz polgármester, Cserni Bela múz. ór, Koródi Peter dr. kanonok, a tört. és rég. társ. alelnöke, Beke Antal kanonok, tört. író és Karpiss János a tört. és rég. társ. titkára. A megválasztottak nevében br. Kemény Árpád főispán mondott köszönetet és tett fogadalmat a nemes czél pártolására.

— **Színház.** Vasárnap A jókedvű paraszt című operettet játszották. A baranyamegyei svábok tipikus alakjai végig nagy derűtséggel tartották a közönséget. Bogyó, Baróti, a társulatnak e két jeles tagja, a két svábot eredeti, jókedvű mivoltukban viték színre. Úgyes mókáikért sok tapsot kaptak. Matányi (Vincze) önállóbb szerepet nagyon jó betöltötte. Buday Ilonka Annamirt, Nagy Gyula Istvánt, Szathmáryné Lizit és Pál Erzsit Szept. játszották megelégedésre. Nagy Gyula leszokhatna a magasabb hangok elérésénél a játékára cseppet sem előnyös erőlködést.

Hétfőn felhelyáras előadásban ment a z erdészleány. Ezt a harmadik előadás is nagyszámú közönséget vonzott a színházba. A szereplők a két előbbihez hasonló módon szolgáltak rá az elismerésre.

Kedden Baróti Jenőnek a társulat kitűnő operettbuffójának volt a jutalomjátéka. Színre került Az emberevő, Gabányi boházata. A jutalmazott Kitűnő alakításain kívül Bogyó (Tubika), Jobay Nusi (Zsuzsa) és Zilahy (tiszteletes) játéka nyújtott nagy élvezetet a szépszámu közönségnek.

— **A vasutasok árvaháza.** A m. kir. belügyminiszter a m. kir. kereskedelmi miniszterrel egyetértőleg engedélyezte, hogy a m. kir. államvasutak állomásain a vasutasok országos szövetsége által felállítandó vasuti árvaház céljaira országos könyörödmány gyűjtés rendeztesse. A vasutasok nehéz szolgálata közben ugyanis annyi alkalmazott megy tönkre, hogy a vasutasok sok árvája kenyér és gondozás nélkül kidobva az élet viharának. S minthogy a vasutas társadalom képtelen egymagában ezekről kellőképp gondoskodni, a nagy társadalom különböző rétegeihez, a közönséghez fordul, hogy az könyörödmányával, állérjeivel járuljon hozzá az árvák könnyeinek letörléséhez. Azért lesz nagy napja f. évi szeptember hó 30-án és október hó 1-én a szegény vasutas árváknak, kiknek pénzbeli segélyezését mi is szívből ajánljuk a nagyérdemű közönségünknek. Nagyenyeden a gyűjtést a kolozsvári kerület választmánya rendezi és a gyűjtés céljaira perselyek lesznek kitéve a vasuti állomáson.

— **Ifjusági Lapok.** A középiskolai tanuló ifjuságnak egyedüli folyóirata, mely kívül áll minden felekezeti és párt-érdeken, az Ifjusági Lapok. E tartalmas diáklap havonként háromszor jelenik meg. Magas irodalmi színvonalát biztosítják munkatársai, akik az ifjabb hazai irodalom legkiválóbbjai. A szerkesztőség valóban kulturális célt szolgál, amidőn a káros ponyvairodalmi és pornografikus művek ellen küzdve ezen szívet-leket nemesítő folyóiratot adja a magyar ifjuság kezébe. Minden szülőnek ajánljuk, hogy rendelje meg diákfiá részére az Ifjusági Lapok-at, a mely nem csak szórakoztat, hanem tanít és nevel is egyszerismint. Előfizetési árai pedig oly csekélyek, hogy azt fizetni bárkinek is módjában áll: Egész évre 4 kor. 80 fill. Félévre 2 kor. 40 fill. Negyedévre 1 kor. 20 fillér. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatala: Budapest, V. Nádor-utca 16.

Felelős szerkesztő:
Dr. MÜLLER JENŐ.